

El poblament; nucli central de Figueres-Vilafant

Pla director urbanístic del sistema urbà de Figueres

PER: LLUÍS CANTALLOPS I FERRAN SAGARRA, arquitectes

L'àmbit del PDU del Sistema Urbà de Figueres és a l'Alt Empordà i té una superfície de 20.990 ha, que corresponen al 15% de la comarca. Comprèn els municipis d'Avinyonet de Puigventós, Borrassà, Cabanes, el Far d'Empordà, Figueres, Llers, Navata, Ordís, Peralada, Pont de Molins, Santa Llogaia d'Àlguema, Vilabertran, Vilafant, Vilamalla, Vilanant i Vila-sacra. La població total és de 51.524 habitants (2004).

Avui dia, l'àrea urbana de Figueres-Vilafant té el 80,9% de la població. Un 13,5% s'aplega en 7 municipis de 800 a 1.500 habitants (en total 6.949 habitants) i un 5,6% en 7 municipis més, de 300 a 550 habitants (2.886 hab.).

L'orografia és poc accidentada: el 86,2% del sòl és molt pla i horitzontal. Només el 3,5% dels terrenys tenen pendents supe-

riors al 20%, tots ells situats al nord-oest de l'àmbit, dins la unitat geomorfològica de les Garrigues d'Empordà.

L'àmbit se situa dins de tres conques fluvials:

- La de la Muga-Llobregat, que permet connectar la zona de l'Alta Garrotxa, les Salines i el sector occidental de l'Albera amb els aiguamolls de l'Empordà, que limiten l'àmbit per llevant, i inclou els termes de Llers, Pont de Molins, Cabanes, Vilabertran i Peralada.
- La del Manol i de la riera d'Àlguema, que travessa la plana entre Vilanant i Vila-sacra. Passa per Navata, Ordis, Avinyonet de Puigventós, Vilafant, Borrassà, Santa Llogaia, Figueres i el Far d'Empordà; el Fluvià limita pel sud el terme de Navata.
- La dels recs del delta a Vilamallà i el Far d'Empordà.

Des d'un punt de vista geomorfològic, s'hi poden distingir clarament tres subàmbits:

- El terraprim muntanyenc, a ponent, que inclou les Garrigues d'Empordà, entre la Muga i el Manol, i també la serra d'en Jordà, al vessant nord de la Muga, al terme de Pont de Molins.
- La plana baixa, sedimentària, molt horitzontal, que baixa imperceptiblement des de la cota de 25 m aproximadament –que dibuixa una mena de litoral antic i sobre la qual se situen els nuclis urbans importants– fins al mar. Aquesta plana coincideix aproximadament amb els terrenys inundables. Inclou parts del terme de Navata, Peralada i els de Vilabertran, Vila-sacra, el Far i Vilamallà.
- La plana alta, que baixa suaument des del límit del Terraprim fins a la cota +25 i que es pot dividir, al seu torn, en la plana de la conca del Manol al sud-oest (als termes de Navata, Ordis, Borrassà, Santa Llogaia, Vilanant, Avinyonet i Vilafant) i la de la Muga al nord de l'àmbit als termes de Pont de Molins, Llers, Cabanes i Peralada.

La divisòria entre les planes alta i baixa queda definida clarament per les traces de totes les infraestructures de comunicació nord-sud, des de les actuals fins a la via romana, la traça de la qual encara es pot identificar sobre el territori.

La ciutat de Figueres se situa, precisament, en un lloc que limita amb els tres subàmbits, allà on la plana alta s'escanya i les muntanyes de Llers cauen directament sobre la plana baixa.

ELS ASSENTAMENTS HUMANS

Els tipus d'assentaments que es poden distingir a l'àmbit són: els masos i les granges aïllats, els pobles i els veïnats, els conjunts residencials o industrials i la ciutat central, Figueres.

Com a tota la Catalunya Vella, la base del poblament és la masia, que encara caracteritza la divisió i l'ús del sòl, malgrat els canvis que s'estan produint en els darrers cinquanta anys. Es poden individualitzar alguns patrons d'agrupació de masos al llarg de camins, com el del límit entre la Garriga i la Plana, a tots els municipis que envolten

el de Llers, o bé de distribució en una malla difusa sobre la plana, més o menys hexagonal.

Si bé la posició, la dimensió de les finques i la forma de les masies responen a la lògica tradicional de la colonització agrària preindustrial del país des del punt de vista urbanístic, la major mobilitat i els nous mitjans de producció agrícola i ramadera de l'era industrial han propiciat grans canvis:

- la mecanització ha comportat el desplaçament de bona part de la població als nuclis urbans, la minva de la força de treball necessària i l'agrupament de les millors terres en unitats d'exploració més grans;
- l'abandonament de les explotacions menys rendibles i l'expansió de la ramaderia intensiva, amb el problema consegüent de l'abocament de residus i purins i l'emmagatzematge de farratges i fems;
- un canvi notable en el paisatge rural, per la nova dimensió i la tipologia de les granges d'animals i l'aparició de les sitges de pinsos. També per la presència generalitzada de plàstics i pneumàtics vells i l'acumulació de les desferres de maquinària i vehicles a l'entorn de les masies;
- la reutilització de les construccions agràries per a segona residència o hotels rurals, cases de colònies i altres serveis alternatius, i la complementarietat de l'activitat agrària i ramadera amb l'anomenat agroturisme, etc.

Els nuclis urbans menors són descrits per Josep Pla en les seves *Reflexions de l'Empordà* (1968), com a «aglomeracions de masies», sense caràcter urbà, on «l'únic element d'integració pot ser l'església», característiques morfològiques i estructurals que es mantenen quaranta anys després a gairebé tots els assentaments històrics que envolten la capital, que són més de 19 pobles i 25 veïnats. Aquest conjunt de nuclis d'origen agrari estructura, però, el territori de conreu, i aquests nuclis són els punts nodals d'una xarxa relativament homogènia. A més dels que actualment són caps de terme, també cal incloure en aquest grup Vilanova de la Muga (que pertany a Peralada), Vilatenim (que pertany a Figueres), Taravaus (que pertany a Vilanant) i el Poble Nou i la Vall de Llers.

Tot i que tenen unes característiques comunes –són compactes, al voltant d'una plaça central i amb un màxim 500 m de diàmetre– pel que fa a la dimensió poblacional, la posició en el territori i les característiques geogràfiques de l'entorn permeten diferenciar-los en:

- nuclis de la plana baixa, situats en punts alts a l'empara de les inundacions;
- nuclis de frontera, entre la plana alta i la garriga (Vilanant, Avinyonet i Vilafant);
- nuclis de carena (els de Llers);
- i, finalment, el nucli fluvial de Pont de Molins.

“ ELS TIPUS D'ASSENTAMENTS QUE ES PODEN DISTINGIR A L'ÀMBIT SÓN: ELS MASOS I LES GRANGES AÏLLATS, ELS POBLES I ELS VEÏNATS, ELS CONJUNTS RESIDENCIALS O INDUSTRIALS I LA CIUTAT CENTRAL, FIGUERES

La Muga a Pont de Molins

El viaducte del TGV a Biure

A més dels nuclis principals de cada terme, existeix una sèrie nombrosa de veïnats o ravals separats. Formen part d'un sistema d'assentaments constituït per més de 25 veïnats o ravals que són establiments formats a l'entorn d'una antiga fortalesa, d'una casa de pagès predominant o d'una ermita.

Un altre tipus d'assentament són els polígons residencials o industrials planificats –sovint més extensos que els nuclis principals i els seus municipis–, que responen a un model sense precedents històrics a la comarca, gairebé tots consolidats al tercer terç de segle XX, i que són el resultat de promocions, en general d'origen exogen, de caràcter tant públic com privat, i d'ús residencial, industrial o logístic.

Com a capital d'aquest sistema d'assentaments hi ha Figueres que, amb l'absorció de Vilatenim i l'extensió en direcció a Vilafant, constitueix l'aglomeració central de l'àmbit que participa d'ambdós tipus de creixement: l'espontani i el planificat. Ha crescut a impulsos d'actuacions relativament recents i d'una certa dimensió (polígons residencials i industrials) en els darrers 35 anys, a partir de la seva expansió en totes direccions.

Figueres, que gairebé ha exhaurit el seu terme municipal, creix al llarg de les carreteres i desborda el terme municipal pel sud-oest, al terme de Vilafant –que ha multiplicat per quatre la seva població– i on el terreny és ondulat, ben assolellat i sense perill d'inundacions. Només s'ha interromput a la serra del Mas Bonet, ara reservada per al pas del TGV i de l'autopista AP-7.

Figueres també s'estén cap al nord, al llarg de la CN-II i la GIV-6024, i més enllà de la plana, inundable i poc propícia al desenvolupament urbanístic, fins al terme de Pont de Molins que, en els darrers catorze anys, ha invertit la tendència negativa que experimentava des de 1960.

Els límits del nucli principal cap a ponent són: la serra de Llers i el castell de Sant Ferran, juntament amb l'autopista AP-7 i la futura via del ferrocarril, prou consistents com per limitar el creixement de la taca urbana en aquesta direcció.

En les altres direccions, el límit al creixement ve donat per la inundabilitat i les grans infraestructures actuals (variant de la CN-II i tren). En direcció a Llançà, s'està esgotant el terme municipal a la Marca. A llevant, la llera del Manol és un límit clar i raonable de la possible expansió del barri de l'estació actual, i de les àrees de residència, indústria, equipaments i serveis de Vilatenim i Vila-sacra. Al sud, sobre la carretera, el límit és el nucli de Santa Llogaia i els polígons industrials del Pont del Príncep i Empordà Internacional, a Vilamallà.

DINÀMICA DEL POBLAMENT

Els factors clau de l'evolució social i econòmica de l'àmbit urbà de Figueres són els mateixos que els del conjunt de l'Empordà i consisteixen –segons els redactors del Pla director territorial de l'Empordà– en una base econòmica territorial diversificada, una situació geogràfica molt accessible, una xarxa intracomarcal densa i l'existència d'un patrimoni natural i cultural extens i de qualitat, amb la consciència de preservar-lo com a factor identitari i actiu

La Plana alta a Vilanant

La Plana baixa al Far d'Empordà

econòmic. Tot això produeix una dinàmica de creixement que és superior a la mitjana de Catalunya, amb una forta pressió urbanística, però que està distribuïda desigualment sobre el territori, que té molts municipis fortament envellits.

Tret de Figueres i Vilafant i excloent els municipis que tenen urbanitzacions residencials recents –com Avinyonet i Vilamalla–, els altres no han recuperat el poblament que tenien al 1860 (fa un segle i mig); només l'han superat, i de poc, les tres poblacions més properes a Figueres.

En els darrers tretze anys, han crescut més del 60%: Vilafant, Avinyonet de Puigventós (fora del nucli originari) i Pont de Molins. Tenen un creixement molt considerable –entre un 30% i un 60%: Vilamalla, Llers, Peralada, Navata i Pont de Molins. La resta de municipis han experimentat creixements molt moderats de fins al 30% o estan estancats o fins i tot en retrocés, com Santa Llogaia.

EL PLANEJAMENT

La complexitat de l'àrea de Figueres ja va propiciar la formulació i l'adopció d'un Pla plurimunicipal d'urbanisme l'any 1983. Les noves exigències i potencials de la seva posició actual porten a la formulació d'un pla director d'urbanisme que integri les pautes establertes al Pla director territorial de l'Empordà (PDTE), en un planejament per al conjunt d'aquest territori.

Les determinacions del Pla director urbanístic (PDU) s'han de situar entre les pròpies dels plans territorials (PT) i les dels plans d'orde-

nació urbanística municipal (POUM) i tenen un caràcter bàsicament urbanístic i projectual, limitat i concret, a un termini de 8 + 8 anys.

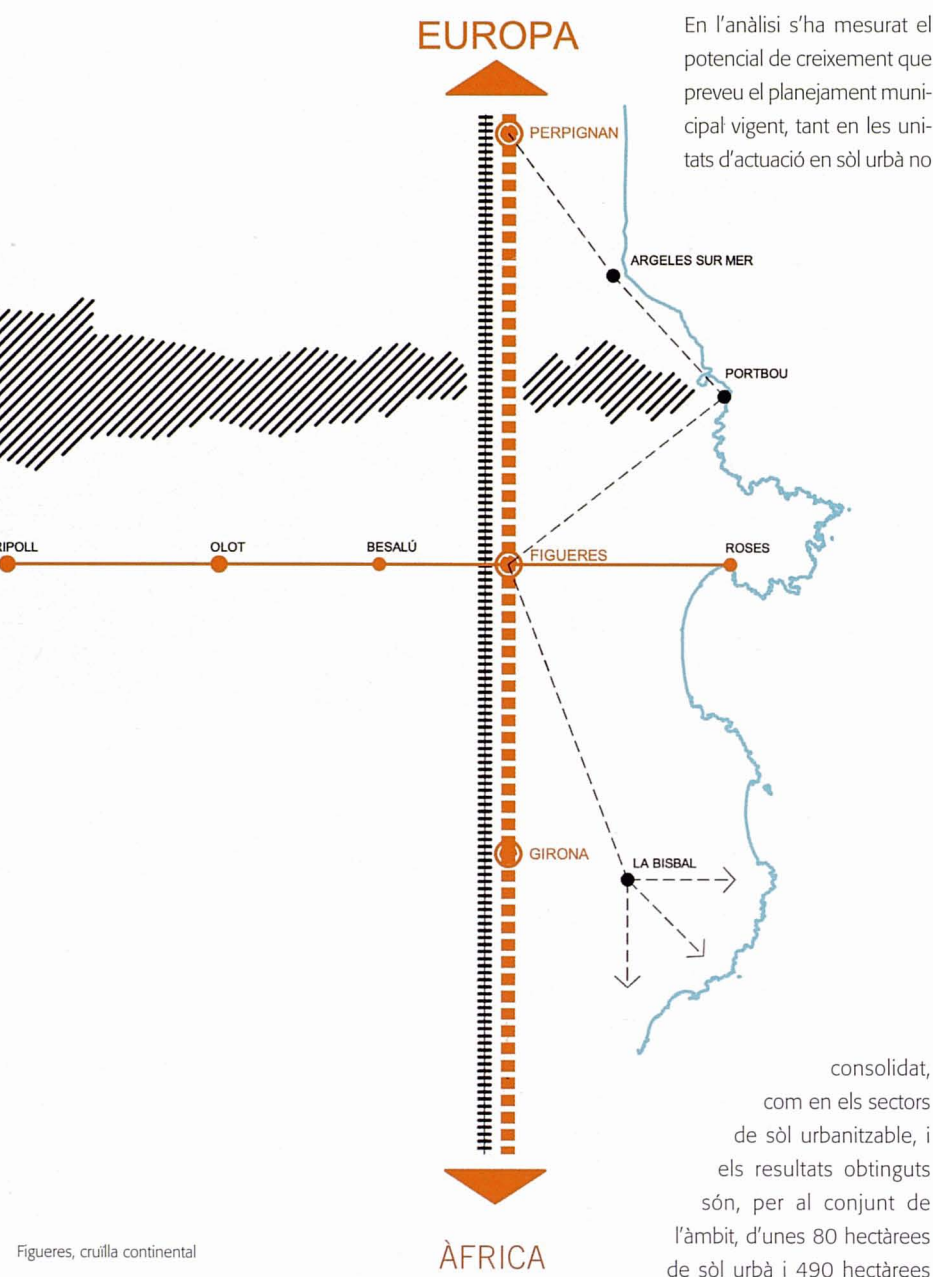
El procés d'elaboració d'aquest PDU està actualment en la fase del document d'objectius i propòsits generals de la iniciativa. Un primer torn de consultes als representants de tots els ajuntaments de l'àmbit i els escrits que han presentat alguns d'ells al tràmit d'informació de l'avanç de l'avantprojecte del Pla director territorial de l'Empordà (PDTE) han permès establir el seu punt de vista sobre la qüestió. També es té en compte el respectiu planejament municipal vigent o en redacció i d'altres iniciatives que els afecten específicament com ara les «Agendes 21» i altres documents d'estratègia urbana i territorial. També s'han tingut en compte els projectes d'infraestructures i la informació dels serveis tècnics de la Generalitat (Carreteres, Medi Ambient, Ports i Transports, etc.).

LES PREVISIONS DEL PLANEJAMENT URBANÍSTIC MUNICIPAL

Actualment –gener de 2006–, alguns ajuntaments han aprovat i altres han iniciat la revisió o la modificació parcial de llurs planejaments urbanístics, que convé analitzar i incorporar a l'argumentació del PDU.

Les directrius d'aquest planejament municipal i els comentaris d'alcaldes, representants i tècnics de tots els municipis han permès posar al dia la informació i constatar les tensions que es palesen sobre el territori i que el Pla director urbanístic (PDU) –que ha de guiar els POUM que es redactin o revisin en el futur– ha d'avaluar per tal de confirmar-les o no.

“ ELS FACTORS
CLAU DE
L'EVOLUCIÓ SOCIAL
I ECONÒMICA DE
L'ÀMBIT URBÀ DE
FIGUERES CON-
SISTEIXEN EN UNA
BASE ECONÒMICA
TERRITORIAL
DIVERSIFICADA,
UNA SITUACIÓ
GEOGRÀFICA MOLT
ACCESSIBLE, UNA
XARXA INTRA-
COMARCAL DENSE
I L'EXISTÈNCIA
D'UN PATRIMONI
NATURAL I
CULTURAL EXTENS I
DE QUALITAT

Figueres, cruïlla continental

En l'anàlisi s'ha mesurat el potencial de creixement que preveu el planejament municipal vigent, tant en les unitats d'actuació en sòl urbà no

Els criteris generals per al creixement urbà són: el d'articular-lo amb els teixits urbans consolidats per reforçar l'estructuració nodal existent, els creixements compactes i la convivència activitats-habitatge; el de moderar el consum de sòl i, en conseqüència, prioritzar el desenvolupament del sòl urbà no consolidat o les àrees de rehabilitació urbana, abans de posar en joc nous sòls urbanitzables.

El PDTE, que distingeix tres tipus de protecció del sòl no urbanitzable (en funció del potencial i dels costos ecològics i culturals de transformar-los) preveu la racionalització de la xarxa viària, de la xarxa ferroviària i, en general, dels sistemes de transport públic. En aquest sentit, recomana la redacció d'un pla especial de mobilitat, que abasti també l'àmbit de la badia de Roses nord.

Per al nostre àmbit, el Pla territorial proposa potenciar la conurbació de Figueres dins la xarxa de ciutats mitjanes catalanes i, com a polaritat intermèdia de l'eix Montpeller-Barcelona, per constituir un binomi amb Perpinyà a banda i banda dels Pirineus. Conseqüentment, en determina un desenvolupament urbanístic compacte que garanteixi la integració dels nous immigrants, la convivència d'activitats i habitatge i les polítiques d'habitatge integrades urbanísticament per reduir la mobilitat obligada, així com una millora del transport públic.

Una determinació complementària de l'anterior és la consolidació i la posada en valor del patrimoni urbà i de l'entorn natural dels nuclis petits de l'àrea, la protecció del paisatge, del medi i dels valors intrínsecs dels espais oberts, tot reduint el consum de sòl del desenvolupament urbanístic. En aquest sentit, es prohibeixen les implantacions de nous teixits d'habitatge aïllats per tal de rendibilitzar els habitatges buits als nuclis existents i es fixa la necessitat d'integrar les àrees d'activitat econòmica al creixement de cadascun dels nuclis de l'àmbit.

En particular, el PDTE proposa per al continu urbà de Figueres-Vilafant l'estratègia de desenvolupament potenciat, amb un increment de 7.600 (entre 5.350 i 9.900) habitatges principals per a l'any horitzó 2026 que poden ser de nova planta o per conversió de secundaris. Pel que fa al Far d'Empordà, Navata, Peralada, Vilabertran, el nucli de Vilafant i també Vilamalla i Vila-sacra, es proposa l'estratègia de creixement moderat. En el cas d'Avinyonet de Puigventós, Borrassà, Cabanes, Llers, Ordis, Pont de Molins i Santa Llogaia d'Àlguema, l'estratègia serà de creixement segons les necessitats internes. Finalment, per als altres assentaments amb la categoria de nucli urbà dels municipis de l'àmbit es disposa l'estratègia de consolidació.

En el sistema d'espais oberts del sòl no urbanitzable, el Pla territorial (PT) distingeix tres categories de sòl, subjectes a allò que disposa l'art. 47 de la Llei 2/2002:

□ Sòls de protecció especial, que inclouen els sòls de connectivitat ecològica, paisatgística i/o d'alt valor agrícola i els incorporats a

PROPOSTES DEL PDTE EN L'ÀMBIT DEL PDU DE FIGUERES

Els objectius del PDTE per a l'Alt i el Baix Empordà són: el reforçament de la vertebració urbana, la protecció del paisatge en tant que factor identitari i actiu econòmic i, per tant, la limitació de la segona residència de nova planta, el foment de les activitats econòmiques alternatives a la producció immobiliària turística i la racionalització de la xarxa viària respectuosa amb el medi.

algun àmbit protegit. A banda de les lleres i els marges arbrats dels cursos fluvials principals, s'hi identifiquen tres àrees molt diferents morfològicament: una d'important a les Salines-Bassegoda, a Llers, Vilanant i Avinyonet de Puigventós; una altra als territoris del marge dret de la riera d'Àlguema als termes de Navata i Borrassà; i una tercera que inclou la part de les serres de les Torres i del Tinyós a Peralada i les terres baixes deltaïques que s'hi enllacen. Potencialment inundables, solcades per canals de rec i sotmeses a una intensa explotació agrícola són les del nord del terme de Peralada, entre l'Orlina i l'Anyet i al Pla de Montpedrò, també les terres del Mas del Cotó i de Can Gener, al terme de Pont de Molins, i les situades al sud de la carretera de Llançà i a llevant dels nuclis de Vilatenim, Vila-sacra i el Far, fins a la llera de la Muga.

□ Sòls de protecció territorial, que inclouen la resta del sòl de les valls baixes, altres de valor agrícola i tots els que tenen pendent superior al 20%. El PT hi inclou tots els situats al marge esquerre de la Muga que no són de protecció especial i les serres del marge dret, entre l'autopista AP-7, el poble de Llers i la carretera de Llers a Figueres, així com el Turó dels Pins d'en Pitxot en aquest darrer terme. A més, s'hi consideren les franges de sòl no urbanitzable que segueixen la traça de les grans infraestructures de pas als indrets on no estan encara del tot definits o executats, o en els nusos conflictius i difícils i en amplis espais intersticials que deixen les infraestructures de pas, sobretot als termes de Figueres, Vilafant i Santa Llogaia.

□ Sòls de protecció preventiva. Es tracta dels sòls no urbanitzables de menor valor intrínsec, susceptibles d'urbanització i edificació mitjançant el planejament urbanístic municipal, i en el marc de les estratègies del Pla territorial (PT). És el sòl d'ocupació preferent per a activitats no agràries en relació amb els sòls de protecció territorial. Però alhora és un sòl de gran rendibilitat agrícola que permet, amb més facilitat, la reestructuració del camp per adaptar-lo als nous sistemes de producció.

La magnitud de la programació de les infraestructures de caire estatal, com són el TGV i els desdoblaments de les nacionals A-2 i N-260, posen de manifest la necessitat de racionalitzar les diferents xarxes de mobilitat, independentment de la seva titularitat estatal, autonòmica o local, a fi de garantir la cohesió del sistema urbà.

El PDTE, que estableix que el PDU de l'àrea urbana de Figueres haurà de coordinar les seves propostes amb el Pla estratègic de la ciutat, proposa:

□ El pas de les infraestructures viàries transnacionals (AP-7 i A-2) per un únic corredor a l'oest de Vilafant, desplaçant l'autopista al seu pas pel municipi, per tal de reduir la fragmentació entre Figueres i Vilafant.

□ Produir la continuïtat de les xarxes viàries transversals bàsiques (N-260, cap a Olot i cap a Portbou, i C-31, variant de Borrassà i Ordís) per les infraestructures existents al sud de l'àrea urbana (GIV-5128) i estudiar la factibilitat de la ruta nord pels enllaços de la N-260.

Barreres de xiprers

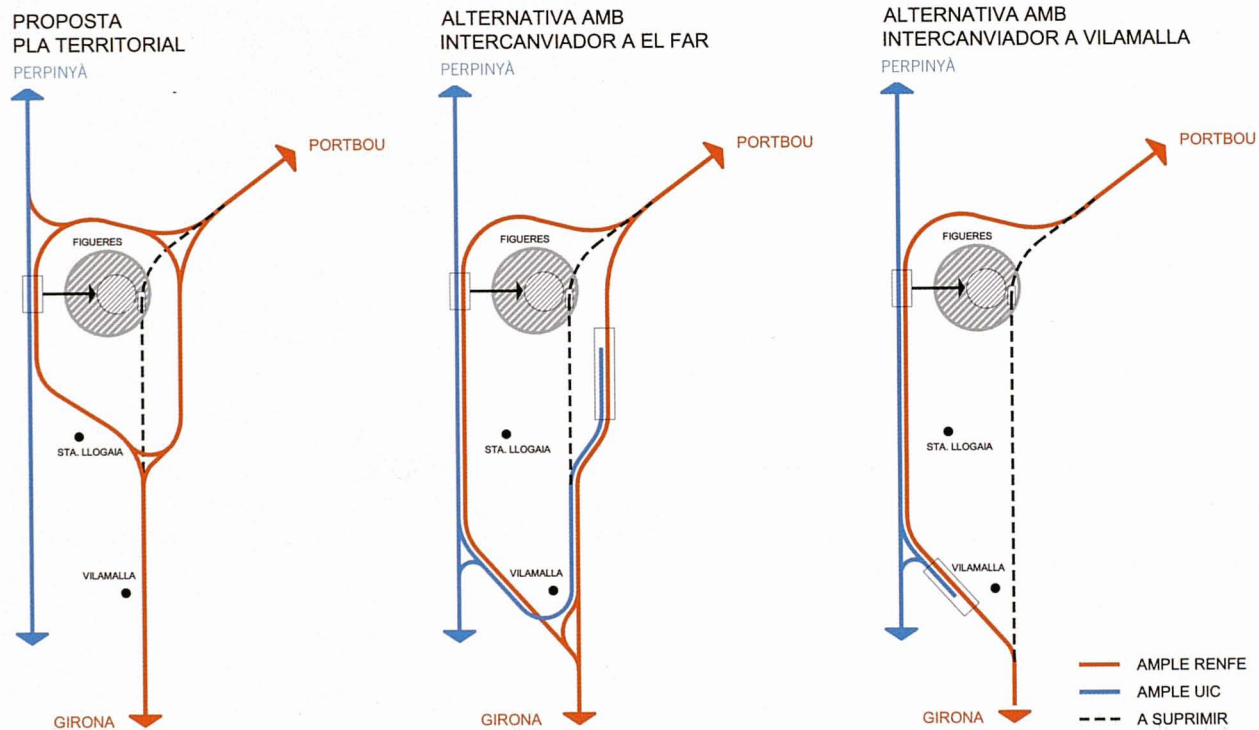
El Mas Genover a Vilanant

Avinyonet

Pedreres i graveres a Llers

□ Garantir la intermodalitat trens/bus, integrant les estacions i terminals corresponents, també a ponent de Figueres, tot eliminant la barrera de la línia ferroviària actual, per possibilitar l'extensió de la ciutat cap a l'est.

□ Oferir una bona accessibilitat a l'estació del TGV des de tots els pols de l'àrea d'influència de Figueres.

□ Reforçar l'eix Figueres-Roses, tot canviant-ne l'accés actual des de la N-II, amb la possibilitat d'incorporar una línia potent de transport col·lectiu fins a l'estació del TGV.

□ Completar les xarxes i millorar les connexions internodals, amb un eix secundari entre Peralada i Vilacolum, by-pass entre la N-260 i la C-260 de Figueres a Vilajuïga i Roses, respectivament, i amb l'adequació de la N-260 de Figueres a Vilajuïga, per donar resposta a l'increment del trànsit d'agitació. Adequar la N-260 entre Navata i Figueres, segons la solució que s'adopti a la travessera de Vilafant, per preveure l'eventual desviació del trànsit de pas.

□ Condicionar les carreteres locals i els camins a fi de tancar la malla entre els petits nuclis.

OBJECTIUS I PROPÒSITS DEL PDU

L'objectiu bàsic del Pla Director Urbanístic és formular les bases per a la redacció dels POUM i la coordinació intermunicipal en matèria urbanística, infraestructural i paisatgística, a través dels set grans

apartats de determinacions que s'exposen a continuació, suggerits per la Direcció del Planejament.

ASSENTAMENTS

L'estructura del poblament la formen, en síntesi, els cinc tipus d'assentaments que hem definit més amunt.

El Pla Director Urbanístic seguirà el criteri del Pla territorial pel que fa a l'expansió compacta de creixement potenciat de l'aglomeració urbana central i, en canvi, representarà una segona lectura del Pla territorial en relació amb el creixement, els canvis d'ús o la consolidació d'aquests nuclis.

Pel que fa als veïnats, tot i que sovint han perdut la seva funció originària, constitueixen un patrimoni històric recuperable que cal protegir tot intentant fixar-hi la població que ha de vetllar pel seu manteniment.

En relació amb les masies, cal afinar més en la valoració ja que el camp ha experimentat, en els darrers 50 anys, canvis estructurals molt importants que es poden identificar en l'àmbit del PDU. Són processos que s'han produït de manera lenta i inexorable, amb llargs períodes d'incertesa i degradació progressiva del patrimo-

“ PEL QUE FA ALS VEÏNATS, TOT I QUE SOVINT HAN PERDUT LA SEVA FUNCIO ORIGINÀRIA, CONSTITUTEIXEN UN PATRIMONI HISTÒRIC RECUPERABLE QUE CAL PROTEGIR TOT INTENTANT FIXAR-HI LA POBLACIÓ QUE HA DE VETLLAR PEL SEU MANTENIMENT

“ EN TOTS ELS SÒLS DE PROTECCIÓ ESPECIAL ES PRESTARÀ ATENCIÓ A LA REGULACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS, TANT DE LES NOVES EDIFICACIONS COM DE LA REMODELACIÓ, LA REUTILITZACIÓ O L'AMPLIACIÓ DE LES EXISTENTS

ni rural construït, fins a fer-lo difícilment recuperable per a les explotacions agrícoles i ramaderes de nova dimensió, per la desfiguració soferta per adaptar-lo a nous usos o, simplement, per un mal manteniment. En contrast, la nova arquitectura rural de les granges de bestiar i dels magatzems, escampats per l'espai rural sense un criteri ordenador, és, en general, el resultat de la improvisació i conforma un nou paisatge poc madur, sobreposat al vell, resultat d'una praxi secular. Amb tot, es poden trobar exemples aïllats de transformacions respectuoses amb el patrimoni natural i immobiliari del passat que permeten entreveure estratègies de futur.

El Pla director urbanístic haurà d'impulsar les transformacions d'ús del patrimoni arquitectònic que ha quedat al marge dels nous sistemes d'explotació agrària, però també haurà de fer possible que l'adaptació, les ampliacions o les reformes necessàries de les masies per renovar llur activitat agrícola i ramadera es facin amb la màxima qualitat i funcionalitat possibles de l'arquitectura rural.

D'altra banda, el PDU seguirà el criteri del PDTE de limitar la creació de nous polígons i, si s'escau, l'extensió dels existents, que haurà d'anar associada a un acord intermunicipal que permeti repartir de manera equitativa els beneficis i les càrregues de l'actuació.

ESPais OBERTS

En relació amb els sòls de connectivitat ecològica i paisatgística, el PDU farà seves les propostes i les conclusions dels estudis i treballs que s'han realitzat amb l'objectiu de protegir el territori, la fauna, la vegetació i el patrimoni cultural mil·lenari d'aquests territoris. Són, entre d'altres:

- El Pla de Gestió de la Garriga d'Empordà, impulsat pels ajuntaments interessats i patrocinat per la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya, i els treballs sobre delimitació i control de les activitats extractives de les Garrigues realitzats per l'Ajuntament d'Avinyonet.
- L'actuació sobre les Hortes del Manol i el Pla Margall a Avinyonet amb el patrocini del Departament de Medi Ambient, i l'actuació sobre la llera del Manol que ha patrocinat el Ministeri de Medi Ambient al terme de Vila-sacra.
- El Pla Estratègic i l'Agenda 21 de Figueres.
- El PEIN dels Aiguamolls de l'Empordà.

El PDU vetllarà perquè les determinacions pròpiament urbanístiques d'aquests treballs siguin incorporades als plans municipals de tot l'àmbit i proposarà la continuïtat de les tasques de recuperació dels corredors ecològics, paisatgístics, forestals, agrícoles o fluvials per tal d'impulsar la consolidació d'una veritable xarxa de masses forestals, itineraris rurals i recorreguts fluvials que posin de manifest el valor del territori.

Pel que fa a la protecció dels sòls d'alt valor agrícola, el PDU afinarà la delimitació establerta pel PTE per tal d'incrementar-la a les terres

baixes, fins on sigui possible. Si bé el planejament urbanístic no és un instrument de planificació de l'activitat agrària, el PDU ha d'intervenir reservant el sòl necessari per desenvolupar-la. Per això, el PDU ha de protegir una terra en ple procés de transformació.

En tots els sòls de protecció especial es prestarà atenció a la regulació de les construccions, tant de les noves edificacions com de la remodelació, la reutilització o l'ampliació de les existents, sempre en el marc dels punts 6.a) i b) de l'art. 47 de la Llei 2/2002, i tant per a les construccions principals com per als coberts auxiliars d'emmagatzematge per a bestiar o maquinària. També s'assenyalaran les àrees específiques que han de quedar lliures de qualsevol edificació.

El sòl de protecció territorial es reserva per a actuacions excepcionals d'especial interès estratègic i territorial, amb una sèrie de condicions que tendeixen a restringir-ne l'ús. Però caldrà complementar la delimitació amb especificacions sobre els projectes d'execució de les actuacions, per evitar-ne l'agressivitat en relació amb el paisatge i l'estructura territorial. S'han de poder evitar, per exemple, reduccions de viaducte a favor de l'increment de terraplè, com la proposada en la modificació del projecte del viaducte del TGV al terme de Pont de Molins, o la proliferació de parcs eòlics al llarg de la línia d'alta tensió de 132 kW que segueix el traçat del tren; o el fort impacte sobre el paisatge de propostes com la de desviament d'aquesta línia. El PDU, en allò que permeti el grau de definició dels projectes, podrà acotar l'afectació d'aquests sòls.

Els sòls de protecció preventiva són els de menor valor intrínsec, entre els no urbanitzables, i per tant susceptibles d'urbanització quan el planejament urbanístic municipal ho consideri, en el marc de les estratègies del Pla territorial i del PDU. Tot i això, cal tenir en compte que el sòl agrícola és el que permet amb més facilitat la reestructuració del camp per adaptar-lo als nous sistemes de producció.

INFRAESTRUCTURES

La definició de les infraestructures bàsiques de transport (viari, ferroviari i d'energia) és un dels objectius principals d'aquest Pla director urbanístic.

Figueres, com a cruïlla d'una línia bàsica europea de nord a sud, allà on l'eix pirinenc, de ponent a llevant, es dispersa cap a la costa, disposarà d'una complexa acumulació d'infraestructures, algunes d'elles obsoletes però pendents d'amortització:

- una via ferroviària segregada (TGV) i dues amplades de via fèrria (UIC i RENFE);
- dos sistemes viaris d'autopista de peatge i autovia lliure i de carretera i autovia (d'Olot);
- xarxes d'energia elèctrica (EDF i REE) sense connectar i pendents de l'estesa de la línia MAT.

Llers, dalt la Garriga

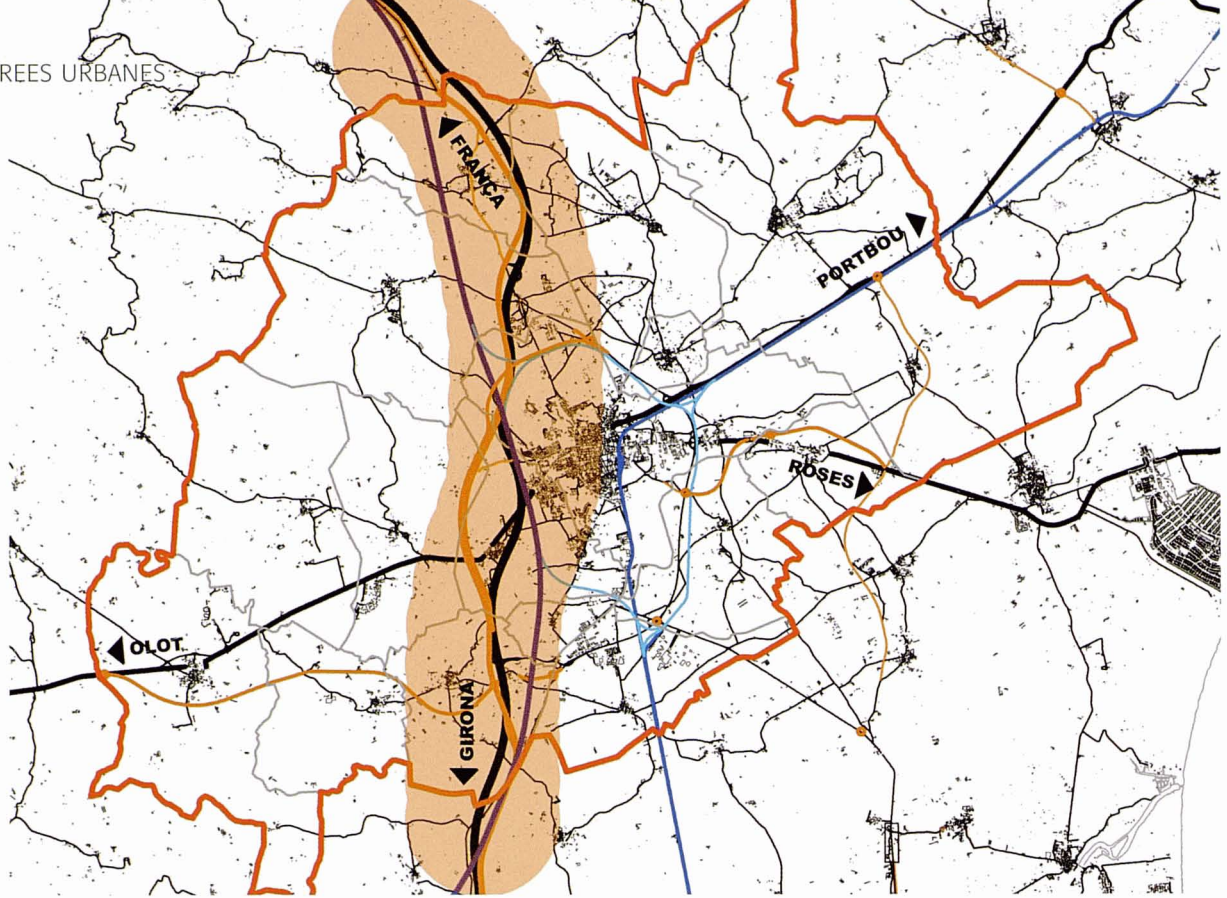
La proliferació d'infraestructures ferroviàries pot convertir Figueres no només en la ciutat més petita d'Europa amb parada del TGV, com es diu en la síntesi del Pla estratègic, sinó en la ciutat amb més densitat ferroviària. El mateix es pot dir de l'estructura viària bàsica. Cal racionalitzar, per tant, el sistema per limitar-ne la petjada.

El Pla territorial (PDTE) deixa constància de totes les infraestructures existents i representa les propostes de les xarxes viària i ferroviària, i cal esperar que en el transcurs del debat que generarà s'anirà destil·lant una simplificació del conjunt d'aquests esquemes, per tal que el PDU pugui incorporar només les que tinguin una expectativa raonable de futur. Altrament, el territori reservat per a aquestes noves traces i per als canvis que puguin

afectar les traces existents podria condicionar excessivament les opcions d'ordenació.

El pas en paral·lel de l'autovia i l'autopista de peatge, juntament amb el TGV i la via UIC per l'oest de Figueres i per una banda estreta d'uns 1.000 m d'amplada, obliga a analitzar en profunditat els diversos traçats i a optimitzar la solució final –també les etapes intermèdies– de manera que en resulti la millor eficàcia i funcionalitat i el menor impacte ambiental possible.

La proposta del PDTE d'eliminar un tram de l'autopista AP-7 i sobreposar-la a la nova autovia en un projecte coordinat amb el traçat ferroviari té elements de racionalitat tècnica i territorial, però ha de ser estudiada

El corredor infraestructural a ponent de Figueres-Vilafant

en tots els seus aspectes, des dels compromisos polítics assumits, els programes temporals i els costos de les diferents alternatives.

En el mateix sentit, l'opció consolidada de fer passar el conjunt de grans infraestructures per ponent de Figueres permetria obrir la ciutat a la plana de llevant. Però aquesta opció està condicionada per la previsió de l'intercanviador ferroviari del Far-Vilamallà, paral·lel a l'actual variant de la N-II que depassa la dinàmica interna de la comarca i depèn de l'àmbit de tot Catalunya. El mateix àmbit de consideració que per a la línia elèctrica de molt alta tensió (MAT) que ha de passar per Santa Llogaia.

Pel que fa a l'eix de ponent a llevant (N-260), tot i que el Pla territorial proposa perllongar la variant de Borrassà i Ordís fins a ponent de Navata, amb la finalitat de diversificar els accessos a l'àrea de Figueres des d'Olot, aquest PDU analitzarà la capacitat de l'actual connexió d'aquesta via a l'alçada del Mas Roig, a llevant de Navata, per tal d'evitar trinxar el territori agrícola situat al sud del nucli urbà d'aquesta població amb una nova infraestructura viària.

El Pla Especial de Mobilitat que abasti també la badia de Roses recomanat al PDTE haurà de tenir en compte la mobilitat a l'entorn de Figueres, on la interacció entre els municipis és molt alta i genera un trànsit d'agitació important, alhora que requereix una xarxa viària permeable.

EQUIPAMENTS

El Pla territorial no entrarà en recomanacions específiques sobre els equipaments estrictament locals, amb independència de si les necessitats bàsiques actuals dels municipis estan o no satisfetes per l'estructura actual i als nivells d'exigència de la població.

Però cal tenir en compte la necessitat d'impulsar un ús i una distri-

bució més racionals dels equipaments existents entre els diversos termes municipals, per precisar l'ús dels sòls destinats genèricament a equipaments en el context de l'estructura d'assentaments actuals i futurs, a la vista dels plans sectorials dels diferents departaments de la Generalitat.

La naturalesa i la distribució dels assentaments de població de l'àmbit del PDU obligarà a la redacció d'un pla especial d'equipaments per tal de concretar els usos d'aquests sòls sobre la base d'un dimensionat adequat a cada tipus d'equipament.

Entre les qüestions per decidir en matèria d'equipaments comunitaris s'han pogut constatar: la destinació final de les instal·lacions esportives a mig construir, situades als camps de Can Costa, al sud del terme de Vilafant, a ponent de la carretera de Santa Llogaia; la congestió que experimenten els serveis de l'Hospital Comarcal de Figueres, que sembla superable per la potenciació dels ambulatoris de Roses i Castelló d'Empúries; la previsió d'una nova presó al Puig de les Basses, a Figueres, els accessos a la qual caldrà habilitar a partir de les grans infraestructures que solquen l'àrea de ponent del terme municipal.

Els nous sòls públics d'equipaments per cessions procedents del planejament derivat del vigent actualment als diferents termes municipals sumen més de 232 hectàrees.

ELEMENTS PATRIMONIALS

Les masies, els llogarets, els veïnats i els pobles són, juntament amb els camps que conreen i els territoris que administren, els elements patrimonials bàsics i originaris dels 16 termes municipals d'aquest Pla director urbanístic.

Les barraques de pastors o vinyataires i les parets de pedra seca de les Garrigues de Llers o de la muntanya del Roure a Molins, jun-

tament amb les restes megalítiques i també el conjunt de castells i masies fortificades de Llers, són obres d'èpoques diferents i de continguts i abast molt diversos que cal preservar com a elements fonamentals del patrimoni comú.

El romànic, amb els dos grans conjunts del segle XII de Peralada i Vilabertran, integrats en els nuclis urbans respectius, aporta els elements patrimonials més importants de l'àmbit d'aquest pla. Però també cal considerar un seguit d'esglésies i capelles de menor entitat, parròquies de nuclis de població consolidats o ermites esparses al territori, incorporades, adossades a les masies o incloses en els veïnats o ravalers que formen un conjunt de peces de notable interès històric i patrimonial i molt desigual estat de conservació.

El Castell de Figueres ja és reconegut com a obra monumental, però l'arquitectura neoclàssica de Figueres i moltes peces d'arquitectura pública, domèstica, fabril i industrial dels segles XVIII, XIX i XX mereixen també la incorporació als catàlegs i la preservació de la destrucció que causa la incúria dels homes i el pas del temps.

Molts ajuntaments de l'àmbit d'aquest Pla Director Urbanístic han elaborat i aprovat sengles catàlegs i plans de protecció dels elements patrimonials de caràcter històric, artístic i monumental. Alguns dels elements més importants compten amb patronats o institucions públiques i/o privades que vetllen o haurien de vetllar pel seu manteniment, protecció i posada en valor com a béns culturals. Però no hi ha una institució amb visió de conjunt que en promogui i difongui el coneixement i articuli els mecanismes per a una potenciació progressiva d'aquest patrimoni, comú, complex i divers, que ha merescut intervencions meritories i significatives, però puntuals.

El Pla director urbanístic recopilarà els catàlegs dels 16 termes municipals; proposarà revisar i completar aquells que consideri que són incomplets o que cal actualitzar i establirà unes normes orientatives de protecció dels elements patrimonials catalogats, de manera que puguin ser incorporades als respectius plans especials dels catàlegs municipals.

PAISATGE

En aquests territoris tan antropitzats de l'Alt Empordà, el paisatge és un patrimoni important. Aquí, el paisatge rural i el paisatge urbà es mesclen en un sol espai cultural, de formes i imatges que caracteritzen la història i la idiosincràsia d'una població que ha modelat el territori, transformant-lo amb les activitats que hi ha desplegat en cada moment.

El paisatge és un fet dinàmic i canviant que evoluciona amb la gent que l'ocupa o hi transita, de manera que cada generació el remodela. Per això, la continuïtat en la lectura del paisatge i en l'ús del patrimoni que el conforma és un recurs estratègic, fins a l'extrem que les dinàmiques i les actuacions transformadores només es poden mesurar per la seva capacitat d'afegir valor al paisatge existent, tot transcendent immediateses devastadores.

La dinàmica del canvi de paisatge a Figueres i al seu entorn ha estat sempre forta. La condició de terra alluvial, de pas i frontera conflictiva i el tarannà obert a l'evolució han propiciat transformacions que s'han accelerat en el transcurs dels temps moderns. Avui l'agricultura, la ramaderia, la mineria, la indústria, els conreus, la logística, el turisme, no són comparables als de fa 50 anys, en què el paisatge havia canviat poc des de l'època romànica.

L'enorme impacte de les noves infraestructures, per la dimensió i les exigències tècniques, no tenen comparació possible amb el de les carreteres construïdes fins ben entrada la segona meitat del segle XX. La dispersió de la construcció i la urbanització sobre el territori en unitats de gran dimensió també són un fenomen de gran impacte que hem vist aparèixer en els darrers 30 o 40 anys. Els canvis en l'activitat forestal, agrícola i ramadera han transformat el paisatge rural de la mà de les noves eines mecàniques a l'abast, i de la nova estructura i dimensió de les explotacions.

El Pla director urbanístic no pot rebutjar els canvis que imposa l'evolució i la millora de les condicions de vida de la societat però, en considerar el paisatge com a recurs de futur, n'ha de procurar minimitzar l'impacte negatiu sobre el territori i el paisatge. En particular haurà de vetllar per evitar la multiplicació innecessària d'infraestructures que només es justifica per dificultats de coordinació. També haurà d'evitar l'ocupació dispersa i indiscriminada del territori

L'impacte de la nova arquitectura industrial. Ordís

per la urbanització i les activitats primàries extractives o productives no controlades amb el rigor i la precisió que permeten les lleis.

PROJECTES ESTRATÈGICS

El Pla director urbanístic ha d'incorporar una sèrie de projectes estratègics, alguns de caràcter multisectorial, que incideixen en l'estructura territorial a diverses escales i que són d'abast molt divers, atesa la posició del sistema urbà de Figueres en els àmbits continental, peninsular, català i comarcal. Són projectes que tenen molta repercussió a escala local, perquè afecten àrees extenses o crítiques en l'ordenació del territori i en el tractament de les infraestructures bàsiques. Comporten un grau elevat de coordinació entre les múltiples administracions i agències implicades.

Els principals projectes ja s'han esmentat en parlar d'infraestructures i impliquen actors d'àmbit superior a l'àrea urbana de Figueres, com són: ADIF, Ministeri de Foment-RENFE, Demarcació de Carreteres de l'Estat, Direcció General de Carreteres, Direcció General de Ports i Transports, Port de Barcelona, CIMALSA.

També caldrà resoldre nodes territorials de l'àmbit, on intervindran la Demarcació de Carreteres de l'Estat, la Direcció General de Carreteres, el Departament de Medi Ambient i l'Agència Catalana de l'Aigua, a més dels ajuntaments: l'Àrea del Pont del Príncep, amb el tractament de l'espai fluvial, les connexions de les diverses carreteres i l'accés als grans polígons industrials; també la veïna Àrea del Clot de les Forques, a Vilamorell, en la connexió de la variant de Borrassà, la futura variant de llevant de la N-II i el peatge de l'autopista AP-7, que caldrà coordinar amb els traçats ferroviaris; al nord, l'Àrea del Pla d'Hostalets, on es produeixen enllaços viaris complexos; i, finalment, l'accés sud i el nou pont a Vilanova de la Muga.

També han d'intervenir els departaments d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i el de Medi Ambient en els tractaments difosos d'espais naturals com el de les lleres dels rius i en la definició de components urbanístics de les explotacions ramaderes, com ara la densitat, distribució territorial, integració en el paisatge, models arquitectònics, tractament d'aigües i de residus ramaders.

La plana baixa entre Vilatenim, Vila-sacra i el Far

